Energie Samen
Australiëlaan 5-13, 3526 AB, Utrecht

Telefoon 088-0062020
Website www.energiesamen.nu
Email contact@energiesamen.nu

BTW NL858789723B01
KVK 71629661

IBAN NL43INGB 00083936 26

Datum: 30 juli 2026

Aan: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Betreft: Consultatiereactie Regeling gemeentelijke instrumenten warmtetransitie

Geachte heer, mevrouw,

Energie Samen heeft met interesse kennisgenomen van de voorgestelde Regeling gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Rgiw). Met deze brief maakt Energie Samen graag gebruik van de mogelijkheid een reactie te geven in het kader van de consultatie van deze regeling.

Energie Samen is de koepel van energiegemeenschappen in Nederland. Met deze consultatie reageren wij namens onze meer dan 400 leden, waarvan een groeiend deel actief is in de warmtetransitie. Van de 696 energiecoöperaties in Nederland, zijn 77 bezig met een warmteproject[1] (Lokale Energie Monitor, Stichting HIER, 2025). Het aantal initiatieven stijgt snel. Zij zien mogelijkheden om als warmtegemeenschap aan de slag te gaan met de ontwikkeling en exploitatie van lokale collectieve warmtevoorzieningen in beheer van de eindgebruikers zelf. Ervaring leert dat collectieve warmtevoorzieningen van eindgebruikers zorgen voor vertrouwen bij bewoners en meerwaarde voor alle betrokken partijen. Gezien de stagnatie van commerciële en publieke warmtenetten door gebrek aan draagvlak en hoge kosten, zien wij een steeds grotere maatschappelijke relevantie om warmtegemeenschappen te stimuleren. Met warmtegemeenschappen versnelt de warmtetransitie en wordt daarnaast veel andere lokale meerwaarde gecreëerd.

De Regeling is een belangrijke stap om de aanwijsbevoegdheid en de wijkgerichte aanpak in de praktijk werkbaar te maken. Om de Regeling nog beter te laten aansluiten bij de praktijk van coöperatieve warmte-initiatieven en bij het draagvlak dat daarvoor nodig is, brengt Energie Samen graag een aantal aandachtspunten onder uw aandacht. Deze punten zijn hieronder uitgewerkt, en wij gaan hierover graag met uw ministerie in gesprek.

Algemeen punt vooraf: de aardgasreferentie

Wij realiseren ons dat de keuze voor een aardgasreferentie als vergelijkingspunt voor de betaalbaarheidsberekening niet ter discussie staat in deze consultatie: deze ligt vast in het Bgiw. Toch willen wij deze vraag hier uitdrukkelijk agenderen, met het oog op een toekomstige herziening van dit besluit. Op dit moment is de vergelijking met aardgas nog verdedigbaar, omdat aardgas voor een deel

van de gebouwen nog een reëel alternatief is. Maar met het Klimaatakkoord van 2019 is al besloten dat gebouwde omgeving uiterlijk in 2050 volledig van het aardgas af is. Naarmate dat einddoel dichterbij komt, verschuift de relevante vraag van "is het duurzame alternatief betaalbaar ten opzichte van aardgas" naar "wat is de meest kosteneffectieve aardgasvrije oplossing". Een referentie die aardgas als achterliggende maatstaf blijft hanteren, houdt daarmee een vergelijkingsgrond in stand die met het naderen van 2050 steeds minder aansluit bij het eigenlijke doel van de Wgiw. Wij vrezen dat dit onbedoeld het "niets doen en op aardgas blijven"-scenario aantrekkelijker houdt dan wenselijk is voor het behalen van de klimaatdoelen.

Wij pleiten er daarom voor om bij een volgende herziening van het Bgiw een aardgasvrije referentie te overwegen.

Aandachtspunten bij de regeling

Ruimte voor lokale verrijking

Uit de concept-Rgiw wordt ons niet volledig duidelijk in hoeverre de opgenomen tabellen en bedragen normerend zijn bedoeld, en welke ruimte gemeenten hebben om deze lokaal aan te vullen of aan te passen. Wij vragen dit te verduidelijken.

Wij zijn voorstander van ruimte voor lokale verrijking, maar dan wel binnen een vastgelegde methodiek. De kostenposten die de regeling voorschrijft, vinden wij op zichzelf goed gekozen; landelijke eenduidigheid over welke posten meetellen, ondersteunen wij van harte. Onze wens tot lokale verrijking richt zich dan ook uitsluitend op de hoogte van de bedragen, niet op de kostenposten zelf.

Wij roepen daarom op om in de regeling een methodiek toe te voegen voor hoe gemeenten een lokale afwijking onderbouwen en toelichten, op welk moment in het proces deze wordt vastgesteld, en welke tijdlijn daarbij hoort. Zonder zo'n methodiek ontstaat het risico dat lokale verrijking onvoorspelbaar en daarmee risicovol wordt, ook voor warmtebedrijven die op deze cijfers moeten kunnen anticiperen.

Kwetsbare doelgroepen en het solidariteitsbeginsel

Kenmerkend voor de coöperatieve beweging is dat leden er soms voor kiezen om in hun tariefstructuur een solidariteitsbeginsel te hanteren, waarbij kwetsbare afnemers een lager tarief betalen dan andere afnemers. In de huidige rekenmethodiek in de regeling kan hiermee geen rekening worden gehouden. Dat baart ons grote zorgen, omdat hiermee een bewezen instrument voor het waarborgen van betaalbaarheid voor kwetsbare groepen buiten beeld blijft.

Wij vragen daarom om hiervoor expliciet ruimte te bieden binnen de lokale verrijking, zodat gemeenten waarin een warmtebedrijf van een coöperatie met een solidariteitsbeginsel werkt, dit ook kunnen laten meewegen in de betaalbaarheidsberekening.

Koeling in de betaalbaarheidsberekening

De rekenmethodiek gaat uit van aardgas als referentiescenario. Aardgas levert alleen warmte. Een warmtenet levert in sommige gevallen echter meer dan warmte: het kan ook koeling leveren als tweede product. Daarmee wordt in het nieuwe scenario een breder pakket aan diensten geleverd dan in het referentiescenario. Toch moet dit bredere pakket betaalbaar blijven ten opzichte van een referentie die maar één product kent. Dat is naar onze mening geen eerlijke vergelijking.

Diverse coöperaties verkennen momenteel warmtenetten die ook koeling leveren. De vraag naar koeling zal door klimaatverandering naar verwachting alleen maar toenemen.

Wij vragen daarom om in de rekenmethodiek expliciet aandacht te besteden aan de situatie waarin een warmtenet ook koeling levert. De extra waarde van koeling moet daarin op een passende manier worden meegewogen, zodat de betaalbaarheidstoets recht doet aan het feit dat hier twee producten worden geleverd in plaats van één.

Uniformiteit en voorspelbaarheid: een landelijke gestandaardiseerde rekentool en ondersteuning voor toepassing van de tool

Wij pleiten voor de ontwikkeling van een landelijke rekentool waarmee gemeenten de betaalbaarheidsberekening op eenduidige wijze kunnen uitvoeren. Zorg dat er vanuit de landelijke overheid een team is die hier gemeenten in ondersteund. Zonder een dergelijke tool en ondersteuning bestaat het risico dat elke gemeente het wiel opnieuw uitvindt, met verschillen in interpretatie en uitkomst als gevolg, en hogere advieskosten per gemeenten. Een landelijke tool zorgt voor uniformiteit en voorspelbaarheid, vermindert de uitvoeringslast voor gemeenten en biedt ook warmtebedrijven een betrouwbaar en herkenbaar instrument om dezelfde berekening te kunnen volgen of toetsen.

Betaalbaarheid koppelen aan flankerend beleid en evaluatie

De regeling regelt de wijze van berekenen, maar doet op niets aan de betaalbaarheid zelf. Wij vinden het belangrijk dit als afzonderlijk punt te markeren in relatie tot de voorgestelde evaluatiemethodiek in de regeling. Een zorgvuldige rekenmethodiek toont weliswaar aan of iets betaalbaar is, maar maakt het daarmee nog niet betaalbaar. Om de beleidsdoelen daadwerkelijk te kunnen halen, is naar onze mening flankerend beleid onmisbaar: denk aan subsidies en garantieregelingen voor warmtebedrijven en aan subsidies en andere financiële ondersteuning voor eindgebruikers. Zonder zulke aanvullende maatregelen zal in veel gevallen blijken dat de uitkomst van de berekening "niet betaalbaar" is, met als risico dat de aanwijsbevoegdheid nauwelijks kan worden ingezet.

Wij pleiten ervoor de periodieke evaluatiemomenten uit de regeling actief te benutten om het flankerend beleid daarop aan te passen: als blijkt dat betaalbaarheid vaak een knelpunt vormt, moet dat meegenomen worden in de ontwikkeling van flankerend beleid. Wij geven de regering daarbij mee om met botsproeven in de praktijk te beginnen en de uitkomsten daarvan te gebruiken voor

evaluatie. De warmtegemeenschappen die Energie Samen en Buurtwarmte ondersteunen zijn altijd transparant over hun kosten en tarieven, deze zijn bereid om gebruikt te worden voor deze evaluatie.

Aansluiting op toekomstige tarieven

De Wet collectieve warmte werkt met drie tariefperiodes, waarvan in deze rekenmethodiek vooralsnog alleen de eerste periode is verwerkt. Terwijl de rekenperiode wel 30 jaar is, de termijn waarbinnen we alle drie de tariefperiodes zullen zien langskomen. Daarnaast gaat de concept-regeling uit van de huidige nettarieven, terwijl dynamische tarieven in ontwikkeling zijn.

Wij vragen om de regeling zodanig aan te passen dat ook de tweede en derde tariefperiode uit de Wcw hierin worden meegenomen, en de dynamische nettarieven een weerslag krijgen. Dit zodat de berekening ook op de langere termijn een realistisch beeld blijft geven.

Kwetsbare doelgroepen en financierbaarheid

Een punt van zorg betreft de bewijslast of iets betaalbaar is voor kwetsbare doelgroepen. Dat een maatregel financierbaar is, betekent niet automatisch dat deze ook betaalbaar is voor een kwetsbare doelgroep. Zo wordt in de toelichting gewezen op de mogelijkheid van een renteloze lening bij het Nationaal Warmtefonds, maar wij vinden dat een lening op zichzelf niet gelijk staat aan betaalbaarheid: voor kwetsbare afnemers is het aangaan van een extra financiële verplichting nu juist iets dat je wilt vermijden, niet faciliteren. Ook kan een oplossing als betaalbaar uitkomen op de voorgestelde termijn van 30 jaar, maar in de eerste paar jaren van een project een grotere financiële last bij kwetsbare doelgroepen neerleggen dan zij kunnen dragen. Wij zien dit beide als een punt van zorg.

Specificatie van kostenposten, waaronder inpandige kosten

Een aantal kostenposten, waaronder de inpandige kosten, is in de concept-regeling weinig specifiek uitgewerkt. Wij vragen om deze post nader te specificeren, of, als dat niet landelijk eenduidig is vast te leggen, gemeenten de ruimte te geven om via lokaal maatwerk te bepalen wat hieronder valt zodat dit vooraf duidelijk is voor en bedrijf wat hier wel en niet wordt meegenomen.

Ontwikkeling prijs van aardgas onrealistisch

Zolang de aardgasreferentie wordt gehanteerd, moet deze naar onze mening wel realistisch zijn. De in de concept-Rgiw voorgestelde gasprijzen stijgen tot 2040 maar relatief beperkt. Dat komt niet overeen met de verwachte ontwikkeling van de CO2-beprijzing. Onder ETS2 neemt het aantal emissierechten jaarlijks met 5,38 procent af. Bij ongewijzigd beleid worden de laatste emissierechten

al in 2043 geveild. Het is voor ons dan ook niet goed te verklaren hoe aardgas in 2040 nog zo betaalbaar zou kunnen zijn als de regeling nu veronderstelt.

Wij vragen het ministerie om de gehanteerde gasprijzen te herzien en beter te onderbouwen, zodat de referentie een realistisch beeld geeft en niet onbedoeld het beeld schetst dat aardgas op de langere termijn een betaalbaar alternatief blijft.

Met vriendelijke groet,

Siward Zomer

Voorzitter Energie Samen